KDYSI

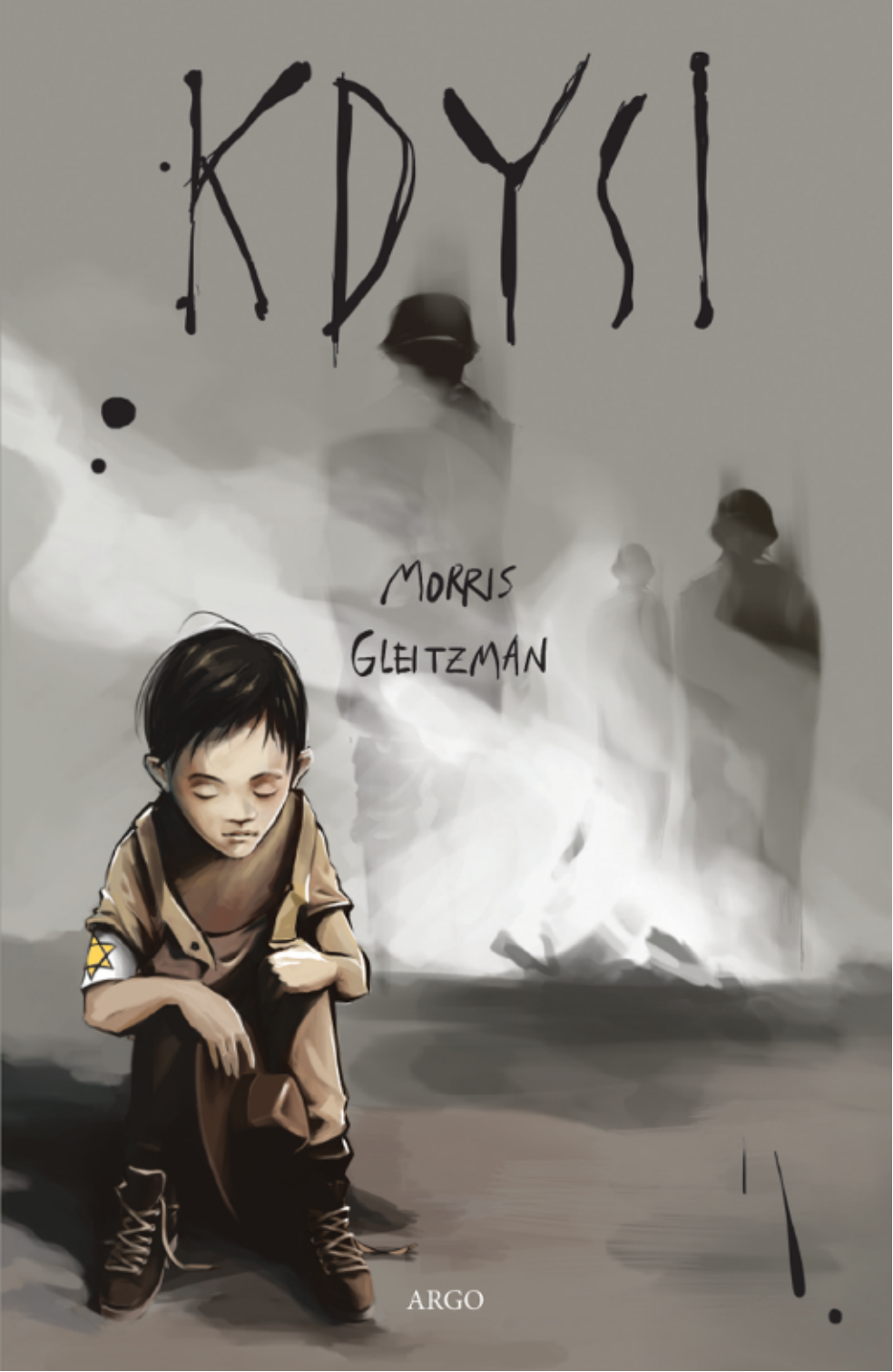

MORRIS GLEITZMAN

ARGO

ahoj!
argo

KDYSI

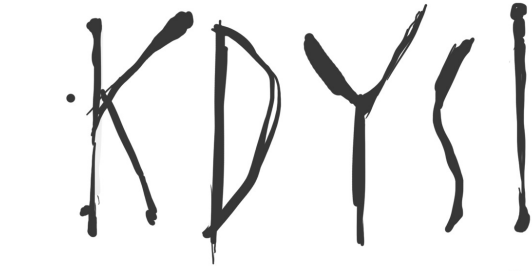

MORRIS
GLEITZMAN

ARGO

Přeložila Barbora Punge Puchalská

Czech edition © Argo, 2016
Copyright © Creative Input Pty Ltd, 2005
First published by Penguin Group (Australia), 2005
Translation © Barbora Punge Puchalská, 2016
Jacket art © Matúš Szalontai, 2016

ISBN 978-80-257-1885-8 (váz.)
ISBN 978-80-257-1938-1 (e-kniha)

Všem dětem,
jejichž příběhy nikdy nikdo nevyprávěl

Kdysi jsem žil v sirotčinci v horách, i když jsem tam vůbec být neměl, a málem jsem vyvolal vzpouru.

Bylo to kvůli mrkvi.

Znáte to, jak vám jeptiška nabere z velkého plechového hrnce horkou polévku a přiměje vás naklonit se co nejblíž, aby nevybryndala, a pára z hrnce vám zamlží brýle a vy si je nemůžete otřít, protože držíte misku s polévkou, a neodmlží se, ani když se modlíte k Bohu, Ježíši, Panence Marii, papeži a Adolfu Hitlerovi?

Přesně tohle se mi teď děje.

Nějak se mi podaří dojít ke stolu. Řídím se sluchem.

Dodie, který vždycky sedí vedle mě, hlasitě srká, protože má křivé zuby. Držím misku nad hlavou, aby mi ji ostatní děti nečmajzly, a s dočista zamlženým výhledem se nechám vést Dodieho srkáním.

Nahmatám okraj stolu, odložím misku a otřu si brýle.

A tehdy uvidím tu mrkev.

Plave mi v polévce a mezi tečkami zelí, mrňavými hrudkami vepřového tuku, několika osamělými zrnky

čočky a kousíčky šedé omítky z kuchyňského stropu vypadá obrovská.

Celá mrkev.

Nemůžu tomu uvěřit. Jsem v tomhle sirotčinci už tři roky a osm měsíců, a ani jednou jsem v polévce nenašel celou mrkev. Ani nikdo jiný. Dokonce ani jeptišky nedostávají celé mrkve, a to mají větší porce než my děti, protože spotřebují víc energie na zbožnost.

Tady v horách nemůžeme pěstovat zeleninu. Ani když se modlíme sebevíc. Kvůli mrazům. Takže když se na tomhle místě objeví celá mrkev, nejprve je zahrnuta obdivem a pak se naseká na tolik dílků, aby na dvaašedesát dětí, jedenáct jeptišek a jednoho kněze zbyl na každého kousíček.

Hledím na tu mrkev.

V tuto chvíli jsem nejspíš jediné dítě v Polsku, kterému v polévce plave celá mrkev. Na pár vteřin to považuju za zázrak. Akorát že zázrak to být nemůže, protože zázraky se děly jen za pradávných časů, a teď se píše rok 1942.

Pak mi dojde, co ta mrkev znamená, a rychle se musím posadit, aby se mi nepodlomila kolena.

Nemůžu tomu uvěřit.

Konečně. Děkuju vám, Bože, Ježíši, Panenko Marie, papeži a Adolfe Hitlere, tak dlouho už na to čekám.

Je to znamení.

Ta mrkev je znamení od maminky a tatínka. Poslali mi moji nejoblíbenější zeleninu, abych věděl, že mají

konečně po problémech. Abych věděl, že po třech dlouhých letech a osmi měsících se konečně začíná židovským knihkupcům blýskat na lepší časy. Abych věděl, že si pro mě přijedou a odvezou mě domů.

Ano.

Rozrušením se mi točí hlava; strčím prsty do polévky a sevřu v nich mrkev.

Ostatní děti se naštěstí plně věnují svým večeřím, hltavě nabírají lžící polévku a upřeně civějí do svých misek, jestli v nich nenajdou kousíček masa nebo třeba krysí hovínko.

Musím jednat rychle.

Kdyby moji mrkev uviděli ostatní, nastalo by ze závisti hotové pozdvižení.

Tohle je sirotčinec. Každý, kdo tady je, má mít mrtvé rodiče. Kdyby ostatní děti zjistily, že ti moji mrtví nejsou, mohlo by je to hodně mrzet a zdejší jeptišky by si to u katolického ředitelství ve Varšavě pěkně odskákaly za to, že porušují pravidla.

„Felixi u stolu svatého Stanislava."

Málem mrkev upustím. To je hlas matky Minky, hřímající mým směrem od stolu jeptišek.

Všichni zvednou hlavy.

„Nenimrej se v jídle, Felixi," kárá mě matka Minka. „Jestli jsi v polévce našel nějaký hmyz, prostě ho sněz a buď za to rád."

Ostatní děti na mě civějí. Některé z nich se uculují. Jiné se mračí a nechápou, co se děje. Snažím se nevypadat

jako kluk, který si právě strčil do kapsy mrkev. Jsem tak šťastný, že je mi fuk, že jsem si v horké polévce popálil prsty.

Maminka s tatínkem jsou konečně na cestě.

Jistě už budou dole ve vsi. Jistě tu mrkev poslali sem nahoru po otci Ludwikovi, aby mě překvapili.

Když se všichni znovu pustí do jídla, vděčně se na matku Minku usměju. Bylo od ní hezké, že zavtipkovala, aby odvedla pozornost od mojí mrkve.

Maminka s tatínkem zdejší sirotčinec vybrali ze dvou důvodů: protože byl nejblíž a kvůli dobrosrdečnosti matky Minky. Po cestě sem mi vyprávěli, jak byla celé roky jejich zákaznicí, ještě předtím, než začali mít židovští knihkupci potíže, a že nikdy nekritizovala jednu jedinou knihu.

Matka Minka můj úsměv nepostřehne, protože právě vrhá nasupené pohledy ke stolu svatého Kazimíra, a tak obdařím vděčným úsměvem i sestru Elwiru. Ani ta si ho však nevšimne, protože rozlévá polévku několika posledním dětem a chlácholí dívku, která pláče, že má v polévce příliš mnoho omítky ze stropu.

Ty jeptišky jsou tak laskavé. Bude se mi po nich stýskat, až mě maminka s tatínkem odvezou domů a až přestanu být katolíkem a zase budu Židem.

„Ty to nechceš?“ ptá se hlas vedle mě.

Dodie zírá na moji misku. Ta jeho už je prázdná. Vysává si ze zubů zbytky jídla a je na něm vidět, že doufá, že moje polévka je k mání.

Marek a Telek za jeho ramenem se mu posmívají.

„Nebuď jak mimino, Dodeku," pošklebuje se Marek, ale v očích má jiskřičku naděje, že by na něho taky mohlo něco zbýt.

Část mého já chce tu polévku Dodiemu dát, protože když mu byly tři, rodiče mu onemocněli a umřeli. Jenže časy jsou těžké a jídla je nedostatek, a i když má člověk plné bříško radosti, musí se překonat a pořádně se nacpat.

A tak se nacpu.

Dodie se uculuje. Věděl, že tu polévku zbodnu. Při představě, že bych si ji nedal, se oba hihňáme.

Pak mě ale smích přejde. Brzy se tu budu muset se všemi rozloučit. Je mi z toho smutno. Až ostatní děti uvidí, že moji rodiče jsou naživu, poznají, že jsem jim lhal. Z toho je mi smutno ještě víc.

Říkám si, ať neblázním. Není to tak, že by to byli moji kamarádi, ne doopravdy. Když vedete pokoutný život, nemůžete mít kamarády. Mohli byste si v jejich přítomnosti pustit pusu na špacír a oni by zjistili, že si prostě vymýšlíte.

Ale Dodie mi jako kamarád připadá.

Než dojím polévku, pokusím se vymyslet něco hezkého, co bych pro něj mohl udělat. Něco, abych mu dokázal, že jsem rád, že se známe. Něco, co mu aspoň trošku zpříjemní zdejší život, až odjedu, až se vrátím ke svým vlastním knihám a své vlastní mamince a svému vlastnímu tatínkovi.

*

Už vím, co pro Dodieho můžu udělat.

Teď je ta pravá chvíle. Právě se začalo vybírat na večerní koupání.

Matka Minka stojí vepředu a prohlíží od hlavy k patě Jozefa, jestli není špinavý. Celý se třese. Všichni se třeseme. V téhle koupelně mrzne dokonce i teď v létě. Nejspíš proto, že je tak velká a leží v suterénu. Za prastarých časů, když tenhle klášter postavili, asi používali koupelnu místo kluziště.

Matka Minka škubne střapcem k ložnici. Jozef popadne své oblečení a s úlevou odpeláší.

„Čuně má ale štěstí," třese se Dodie.

Vystoupím z řady a jdu za matkou Minkou.

„Promiňte, matko," říkám.

Zdá se, že si mě nevšímá. Bedlivě prohlíží Boryse, který má za nehty na rukou a na nohou půlku hřiště. A pěkný kus ho má i v podpaží. Vidím, že se matka Minka chystá trhnout střapcem směrem k vaně.

Ale ne, málem to nestihnu.

Pak se matka Minka otočí ke mně.

„Copak je?" zeptá se.

„Prosím vás, ctihodná matko," vyhrknu. „Mohl by se Dodek vykoupat jako první?"

Chlapci v řadě za mnou začnou brblat. Na Dodieho se nepodívám. Vím, že moje snažení pochopí.

„Cože?" podiví se jeptiška.

Přistoupím blíž. Tohle je jen mezi mnou a matkou Minkou.

„Víte, jak Dodekovi rodiče byli nemocní a umřeli," spustím. „Tak Dodek se rozhodl, že chce být doktorem a chce zasvětit život tomu, že na celém světě vymýtí nemoci. Jde o to, že jako budoucí doktor si musí zvyknout na dodržování přísné hygieny a na mytí v opravdu horké a čisté vodě."

Zadržím dech a doufám, že mě neslyšel. Dodie chce ve skutečnosti porážet prasata a bojím se, aby něco neřekl.

Matka Minka si mě měří pohledem.

„Vrať se zpátky do řady," vybídne mě.

„Opravdu musí být každý týden první ve vaně," zopakuju. „Jako budoucí doktor."

„No tak," zahřímá matka Minka.

Dál nediskutuju. Matce Mince se neodmlouvá. Jeptišky sice mají dobré srdce, ale přesto umějí být prchlivé.

Když míjím Dodieho, vděčně se na mě podívá. Já mu to oplatím omluvným pohledem. Vím, že by mu ten příběh s doktorem nevadil. Má moje příběhy rád. Navíc si myslím, že by byl dobrý doktor. Jednou utrhl mouše nožičky a dvě z nich se mu podařilo přilepit zpátky.

Au, od té kamenné podlahy vážně zebou chodidla.

To je něco, co by Dodie v budoucnu mohl zařídit. Navrhnout koupelnové vytápění. Vsadím se, že v roce 2000

budou všechny koupelny na světě vytápěné. Podlahy a všechno. A vybavené robotem, který bude z vody ve vaně vytahovat větvičky a písek.

Jen se na to podívejte, Borys si vlezl do vany jako první a voda je už teď hnědá. Umím si představit, jak bude vypadat, až přijde řada na mě. Bude studená a bude v ní víc tuhých kousků než v naší polévce.

Zavřu oči a myslím na to, jak mě maminka s tatínkem koupávali u krbu v čisté vodě. Co jsme se přitom naobjímali, až byli celí mokří, a těch příběhů, co jsme se navyprávěli.

Už se nemůžu dočkat, až si takovou koupel zase dopřeju.

Pospěšte si, maminko a tatínku.

Kdysi jsem zůstal celou noc vzhůru a čekal jsem, až přijede maminka s tatínkem.

Nepřijeli.

Zatím ne.

Ale to nevadí. Ve tmě po té úzké kamenité cestě, která vede z vesnice až k nám do hor, nikdo nejezdí, leda tak otec Ludwik. Říká, že jeho i jeho koně vede Bůh.

Naši nikdy tak zbožní nebyli, a tak by to raději neriskovali.

Přijedou hned, jak se rozední.

Teď mě trápí, jestli mě po třech letech a osmi měsících poznají.

Znáte to, jak se necháte ostříhat nebo vám vypadne zub a vaši rodiče pořád dokola melou o tom, že musíte být dítě toho příštipkáře odvedle?

Tak já jsem se změnil dokonce ještě víc. Když jsem sem přijel, byl jsem baculatý a malý, měl jsem pihy a chyběly mi dva zuby. Teď jsem dvakrát tak vysoký, mám brýle a plnou pusu zubů.